

Մանգրամի Էֆեմար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԵ ՎԵ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԷՆԵ

1866 ՕԴՈՍՏՈՍ 13 ՃԻՒՄԱ ԻՐԹԷՍԻ

ՆԻՄԵՐՈ 123

Մանգրամի Էֆեմար հափթառա 6 եանի սենետե 300
նիւսիւ վերիւիւ, սենետե գրամետի, բաթա փարաւ տախի
իւնետե օլարագ, 200 զշ օլուզ, ալթը ալթը 100 զշ օլա-
րագ, վե նիւսիւսի տախի 30 ար փարայա սաթըլաւագ տըր :

Իւանաթըն պէհեր սաթըլ իւն, պի-
րինճի տեֆաւա 5, իրինճի տեֆաւա 2,
վե իւնետե վե սայիր տեֆաւաւա 4
էր զըրուշ ալթըլաւագ տըր :

Մեթուզ վե սայիր, իսթանպուլա Պաղլե Գաւաւա-
խարինտե, գարաղօլաւա իւն ճամիի շերիֆ արա եե-
րինտե քեպին Շապըլ իւնետա, Կարապետ 8. Փանո-
եանը 18 նիւսիւսի տախի կեօնտերիւնէ տըր :

ԻՍԹԱՆԳՈԼ

ԷՍԶԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻՅՅԵ

Օգոստոս 12	Էն եիւրպէք	29-11
» »	Էն աշաղը	29-6
» »	Գարանար	29-7

ՄԱՆՁՈՒՄԵՅԵ ՄԱԽՍՈՒՍ ԹԷԼԷԿՐԱՑ

Փարիս, 25 օգոստոս, սապահըն սաաթ
6 վե 10 տագըգասընտա :

Վիեննաւան ալթըն իսայերե կեօրե
Բրակատա բէք եագընտա միւսալահանըն
իմզալանմասըն պէքլէնիւմէքտե տիր :

Բրուսելալար սեպտեմբեր 15ինտէն էվ-
վել Պօնէմնաւան ասկերլէրինի կերի չէքէ-
ճէքլէր տիր :

Նիւ-Եօրպ, 21 օգոստոս.
Բամուզ 54 :

Փարիս, 25 օգոստոս. ախլամըն սաաթ
5 վե 50 տագըգասընտա :

Մեքսիգա իմբերաթօրիչսը Միքամարա
եօլնու օլմուշ տուր :

Պէրլին Գամարալար թարաֆընտան,
նութգու գրալիյէ ճէվապէն թագտիմ գըլը-
նան լայիհա, էքսերիյեթի արա իւն գապուլ
օլունմուշ տուր :

Ինկիլթէրրա պանգասը ըսգօնթօսունու
1եէ էնտիրմիշ տիր :

Իւթ թէլէկրաֆտա հէր նե գատար
միւսալահա իւն, հէման իմզալանմագ
իւզրե տիր տէնիւմիշ իստե, իմզալանմըշ
օլմասըն տայիր նէշը իթտիկիմիգ թէ-
լէկրաֆը տախի տէր խաթըր իթտիկի-
րիգ :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻՅՅԵ

ԻՌՊԱՐԸ ԲԵՍՄԻ

(Գօրնիլէ)

« Մեմալքի մահրուսէի Շահանէնին էք-
սերի գըթաթընտա թէշքիւ օլունմուշ օ-
լան վիւայէթլէրին ֆէսիս ու իլղա օլու-
նաճաղըն տայիր, կէշէնիւրտե Լէվանթ
Հէրալտ զագէթաւարնա պիր Ֆըզլա տէրճ
օլունմուշ իտի. պու հալաւալա զագէ-
թայի մէզքիւրտէն նապէն, Մանգու-
մէի էֆեմար զագէթաւարնա տախի տէրճ օ-
լունարագ, էգհանը էհալիյի պագը մէր-
թէպէ թախիշ իթմիշ օլմաղա, քիւ-
լիյէն պի էսաս օլունգընուն պէեանընա
իւթիտար օլունուր, Տէվլէթի ալիյէ ու-
սուլի ճէտիտէյի մէզքիւրտէնին իհտասը-
նա, վե իւթիտայի էմրտե իսթիլգամ
իթմիշ օլաճաղը մէսարիֆե թէէսիւֆիյէ
նազար իթմէյիպ, հաթթա ուսուլի ի-
տարէյի մէզքիւրտէնին իքի սենետէն
պէրու իճրա օլունմագտա օլունգըն,
Թունա վիւայէթլէնտ վե վիւաւաթը սայի-
րտե, նեթայիճի հասէնէսի մէշհուտ օլ-
ունգընտան, վե էֆեմարը ամմէ վե է-
հալիյի վիւաւաթ ինտիտե տախի լաւըզը
վէճ իւն թագտիր օլունտուղընտան,
միւմքիւնի մէրթէպէ թէյեիտ ութէվ-
սիի, նէզտի Տէվլէթի ալիյէտե մու-
գարըն պուլունմուշ տուր » :

Պալեստէթի « գօմիւնիքէ » Պապը-Ալի
թարաֆընտան կեօնտերիլէրէք, Մանգու-
մէմիգին իւթ չըգաճագ նիւսիւսիտե տէր-
ճի միւրաւ օլունմուշ օլմաղին, մա մէմ-
նունիկէ վագիֆէմիգիլիֆայէ միւսարաւթ
իթմիշիգ տիր. զիրա, մէզքիւր վիւայէթ-
լէրին լաղվ իտիլէճէյի հալաւալալի պիզ
յունիս Չէտե, եանի 82 նիւմէրօլու Ման-
գումէմիգէ նագլ իթտիկիմիգ վագըթ-
տա, վե պաշգա տեֆա տախի, օլ խու-
սուստա էսէֆիմիգի պէեան, վե վիւա-
լայէթլէր իհտասընըն մէնֆաւաթը քէսի-
րէսիւնի թագտիր իւն իւն իյլէմիշ իտիք.
Շու միւնասէպէթ իւն Պապը-Ալիին
մէտէնիյեթիթէրվէրլիսի հագընտա ալ-
րըճա իզհարը շիւքրանիյեթի իտէրիգ.
զիրա պիր թագըմ ատի աւամլար վե հէյ-
եթլէրէ պիրիպրէթի խայրամիգ իհտա-
նը նէյէթի խայրիյէսիյէ, կիւնտէն կիւ-
նէ զագէթալարն գատու ու հայսիյեթի-
լէրինի թանըմաղըլա լութֆ ու հիմ-
մէթ, վե էֆեմար սէրպէսթիյէթին իսէ-
պիթթէտրիճ միւսաստե վե հիւրմէթ
պուլունմագտա տըր :

ՃԷՐԻՏԵ

Մանգումէմիգին 115ինճի նիւսիւսիս-
տե, Պրուսա իւն Եէնի-չէհիր արա եե-
րինտե Մանուլ իւն ըրիֆէգասընըն 60
նէֆէր գատար եօլնու չէվիւրթլէրինէ
տախի տէրճ իտիլէն պահա, Բուզնամէ-
յի ճէրիտէյի հալաւալալի 468 ինճի նիւս-
իստիտե պնէն տէրճ իտիլտիքտէն սօն-
րա, շու աթիտէթի միւթալա տախի ի-
լալէ գըլընմըշ տըր :

« Վագա, մէրգուլ Մանուլ մէշահիրի էշ-
գընտէն օլմագ միւնասէպէթիլէ, ֆուրսաթ
պուլունմագ հէր տիւրիւ ֆէգահաթ վե չէ-
գալէթի իճրա իտէնէկի զայրի միւնքիւր ի-
ստե, էօյլէ իքի չէհիր արասընտա, վե մէ-
մէրրի նաստա ալթմըշ գատար եօլնուեթ չէ-
վիւրմէսինէ, վե պիր գալ սաաթ օրատա էյ-
լէնմէսինէ ինանըլմագ. զիրա, կէրէք մէր-
գուլ Մանուլուն, վե կէրէք պաղի վե չէ-
գալէթտէ հէմեարը օլան Լէֆթէրին տէր-
աւսթ իտիլմէլէրինէ օլ հալալիճէ թէշէպ-
պիւս օլունտուղու իշիտիլտիկի, վե ալթմըշ
քիւնին եօլունու չէվիւրիպ թէվգըթ իթմէ-
կէ հիշ օլմագ իսէ օթուզ նէֆէր էշգընա
պուլունմագ լաղըմ կէլիպ, պու գատար
հայտուտուն էօյլէ կէօզ էօնիւ օլան պիր
էէրտէ խայրի միւտտէթ թէվագըլագ վե ա-
րամ իյլէմէսի իսէ, բէքտէ գապիլ օլմանա-
ճաղը ճիհէթլէ, վե Երմէնի իւլ հուրուֆ Թիւր-
քի իւլ իպարէ թապ ու նէշը օլունան զա-
գէթալար հէր իշիթտիքլէրին պին տիւրիւ
իւլաւաթ իւն եագմեթ իթիեատ իյլէմիշ օլ-
ունգըլարը միւնասէպէթլէ, ըրիվայէթի մէշրու-
նէնէ հիքեայէ նագարը իւն պագըլըր :

Ջիքը օլունան Մանգումէի էֆեմարըն

պոլստան պիր գաչ կիւն էվվէլ նէշը օլունմուշ օլան պիր նիւսիւնսինտէ ուզուն ուզատը Իֆա-տաթ վէ միւթալաթ իլէ, Օսմանլը զազէթա-լէրինէ նասի ու բէնտ իտիլմիշ, վէ թիւրքէ զազէթալարն տախի Մանգուլմէ մէսլէքին-տէ պոլունմասը արգու օլունտուղու օր-թաեա գօնուլմուշ իսէտէ, պիւարէ Ման-գուլմէնին նէր զազէթատան զիեատէ իսլա-շաեան, վէ մուհարրիքինն բէք աշըր միւ-թաճը նասիւթ օլտուղու հալ ու գալին-տէն անաշըմաղլա, պիւ օնա բէնտ իտէրի-քի, էօթէ պէրու իթալէի սամաղ իլէ իս-թիխպար իլէտիկի պու միսիլիւ վուգու-աթը պիր թաղըմ իսլաթ վէ միւպալաղա իլէ, Գէօր-օղլու հիքեաեաթընա պէնգէթմէ-սուն, վէ Օսմանլը զազէթալարընա միւտահին-աթաթընը ազվ ու իսնատ իտէրէք, քէն-տիսի տահա ֆէնա պիր սըֆաթ վէ հարէքէթ-տէ պոլունմասըն:

Ճէրիտէնին

Ճէրիտէնին պու ճէվապընա, հէր նէ գատար Մանգուլմէմիգին 115ինճի նիւս-լսէ սինտէքի Մանուլ վուգուաթը վէսիլէ իթիխպար օլունմուշ իսէտէ, ասըմաղ-աէա մէզքիւր վաղա օլմանըպ, իլա, 111 նիւսթըրու զազէթամըգտաթի Օսմանլըճա զալէթալար հազգընտա գուհուրա կէ-լմիշ օլան պազը միւթալա, սիթէմ, վէ նասիւթա գարշը պիր ճէվապ վիրմէք-տէն իպարէթ պոլունմուշ, ֆապաթ իքի ճիհէթլէ բէք միւնասէպէթսիլ վէ բէք շիքին տիւշմիւշ տիւր. չէօյլէքի հէմ ճէվապ վիրմէք ուսու ինէ մուղայիր սու-րէթաէ, վէ հէմոն նէգաթէթին խարիճին-տէ օլարապ պազը մէրթէպէ հազարէթէ իրթիքեապ օլունմուշ տուր:

Պիզ նէգաթէթ ու մէտէնիյեթէքէ մալ մէրթէպէ ըիպէթէ պօրճու պոլուն-տուղու մուգու թանրորըմըգտան, հա-գարէթի ասլա իրթիքեապ իթմէքսիլին, լազըմ կէլէն ճէվապը վէրիլիզ:

Ճէրիտէ, Մանուլ վէ ըիւֆէգասընըն Եէնի չէհիր տրասընտա, վէ կէլիպ կէլի-ճիինն չօգ օլտուղու պիր մահէլտէ 60 նէֆէր գատար եօլճուլարը չէվիրէպի-լիպ, վէ պիր գաչ սաաթ օրատա պէք-լէթալիլէպիլմէսինէ ինանամաղընտան Դբէքտէ գապիլ օլմանաճաղընըն վէ օլ գատար եօլճուլարը չէվիրէ պիլմէք իլին Ե հիշ օլմաղ իսէ 30 նէֆէր էլքրեա պու-լունմասը լազըմ կէլէճէյինի պիւրհան տէեի պէեանտէն սօնրա, շու « իլմի ման-թըգա հէր ճիհէթլէ մուվաթըգ » ճէ-վապարընտան տախի, Մանգուլմէնին վէ սայիր « էրմէնի իւլ հուրուֆ վէ թիւրքի իւլ իպարէ զազէթալարըն, հէր իլիթ-տիքէրինի պէ Դբէք-իւլաթը իթիեաթ իթտիքլէրի » նէթիճէսինի չըգարմըշ տըր:

Էվվէլա շունու խապէր վէրիլիզ քի, Մանգուլմէ մէզքիւր Մանուլ վուգուա-թընը տէրճ իլէտիկինտէ, էօյլէ « գա-պիլ տիր, ինանըապիլի » տէյէրէք մէճ-

հուլ սուրէթտէ նազլ իթմէյիպ, իլա առէթա պիր սահիհ ըիվայէթ թարգըն-տա տէրճ իլէմիշ տիր. իմտի, ճէրիտէ, էկէր մէզքիւր վաղաեք ճէրհ իթմէք միւրատ իտէր իտիյաէ, էվվէլա Մանգու-լմէնին եազորըլարընտա պոլունման իլա-վաթը իսպաթլարընլա կէօսթէրմէլի, վէ պատէհու տօղրուսունու խապէր վիրմէ-լի իտի, եօխա էօյլէ մէյտանէ եա պիր մէքթուպ, վէ եախօտ էմիլիթէ շաեան պիր մահէլտէն ալընմըշ պիր մալիւմաթ իպարազ իթմէքսիլին, պաշգասընըն եազ-տըղընը ճէրհէ չըգըշմազ, ատէթա, պիրիսինի տարապ իթմէք նիլէթիլէ, կէօլ-կէսինէ սօրալար վուրմազ կիպի տիր:

Ճէրիտէնին 60 եօլճու չէվիրմէք իլին հիշ օլմաղ իսէ 30 նէֆէր հայտուտ լազըմ կէլիլ իտի տիմէսի լազըրտընը, ազ չօգեօլ-ճուլուգ իթմիշ օլուպ, վէ հիշ տէյիլ իսէ իսթանպօլա պիր գաչ սաաթ մէսաֆէտէ օլան եէրլէրի կէօրմիւշ օլան առէմ գա-լէմ, վէ իսան, վէ թէֆէքքիւրինէ եա-զըշմայըպ, անճազ պոլունտուղու մա-հէլէյի տիւնեա, վէ հէր մէվգըր օրատա մէվճուտ ու հիւվէյտա գան իտէն պիր ճահիլ գալէմ, իսան, վէ թէֆէքքիւ-րինէ չէպան օլաճաղընտա ասլա շիւբհէ եօգ տուր:

Իմտի պիզ խապէր վէրիլիզ քի, ճէ-րիտէ մէզքիւր լազըրտընըն կէրի ալ-մալը տըր. չիւնքի պիլիմ Մանուլ հազ-գընտա եազտըղըմը հալեա սահիհ տիր. վէ մէզքիւր զազէթա շունու տախի պիլ-մէլի տիր քի, Մանուլ վէ ըիւֆէգասը 60 նէֆէր գատար եօլճուլարը չէվիրմի-լէր իսէ, հէփսինի պիրտէն չէվիրմէյիպ, իլա գայէթլէ չաբարըզ պիր մէվգըտէ իքի թարաֆը տար պօղապարը, բիւր սիւհ օլտուղարը հալտէ թուլմուշ-լար, վէ իքի թարաֆտան կէլէրէք տու-գաղա տիւշէր կիպի օրաեա պիրէր իքի-շէր տիւշէն եօլճուլարը, ճանլարընա գատա իթմէք թէհտիտիլէ ալը գօյմուշ-լար տըր: վէ պուտա հայտուտար իլին բէք գօլայ պիր շէյ տիր, չիւնքի ճիւզի-ճէ եօլճուլուգ իթմիշ օլան հէման հէր առէմ, վէ հաթթա պիլգաթ ճէրիտէ տախի պիլիլ քի, էօյլէ մէվգըլար վար տըր քի, իքի քիշի իքի պին քիշիեի տուր-տուրապիլիլ: վէ պոլունտանտա գաթի-նազար, վազաա իլէրուտէ եափաշ եա-վաշ 60 քիշի թօրլանմըշ իսէտէ, նէ տի-շարտան կէլէնլէր իլէրտէքիլէրտէն, վէ նէտէի չէրտէքիլէր տիշարտաքիլէրտէն խապէրտար օլապիլմիշէր տիր:

վէ ճէրիտէ շունու տախի պիլմէլի տիր քի, մահէլլի մէզպուրուն իքի շէ-հիր արասընտա օլուպ, վէ « մէմէրի նաստան » պոլունմասը, վէ կէօզ եօ-նիւնտէ օլմասը, հայտուտարըն նիլէթի ֆապիտէսինէ վէ ճիւրաթընա տահա զի-

եառէ պիր գօլայըզ վէրմիշ տիր, չիւն-քի զէվալը եօլճուլար ուզազ եէրէ կիթ-մէքտէ օլմայըպ, իլա պազարա կիթմէք-տէ, եախօտ պազարտան տէօնմէքտէ օլ-տուղարընտան, պիթթապի ուզազ վէ գօրգուլու եէրլէր հազգընտա լազըմ կէլէն իհթիեաթա իթինա իթմէմիշէր տիր. նասըլ քի իլէրինտէ եալընըզ պիր եիւք չէֆթալիսի պոլունման պիր եօլճու տախի պոլունտուղու, վէ օ մագուլէեօլ-ճուլարըն ասլա սիւհա հաճէթ կէօր-մէեէճէքլէրի, վէ սիւհալարը պոլունտա պիլէ, Մանուլ թագըմընըն սիւհալար միւշապիհ օլմանաճաղը տըլէ եազըն տըր:

վէ շունու տախի իլալէ իտէրիզ քի, Մանուլ եէվմի մէզպուրտա մէրգուման եօլճուլարը չէվիրմիշ իսէ, թէհի եէրտէ չէվիրմէյիպ, իլա խապէր ալտըղընա նա-զարէն, Պուրսա աշար միւլմէզիլի օլ կիւն օրատան կէլէճէք օլտուղունտան, միւրատը մէրգուլու թուլմաղ իվիշ. հալ պու քի մէրգուլ, Մանուլ թագը-մընըն օրաեա կէլմէսինտէն ճիւզիճէ էվ-վէլ կէլիպ կիթմիշ իվիշ. պոլունտա պիլ-գաթ Մանուլ քէնտիսի սէօյլէմիշ տիր. վէ հաթթա, Մանուլ իսթէտիկի եօլճու-նուն կէլմէտիկինի կէօրէրէք ճանը սըգըլ-տըղընտան, պիր ալալըզ եօլճուլար իլէ էյլէնմէյէ չըգըշարապ, « Օլան քէօրէք-լէր գօրգուլունըպ, պէնիմ մէրալմ մի-զի սօյմազ տէյիլ տիր. վազաա իւզէրի-նիզտէ եիւզէր դուրուշ չըգաա 6 պին, վէ իքիշէր եիւզ դուրուշ չըգաա 12 պին դու-րուշ իտէր, վէ պուտա շիւբհէսիլ տիր. լաքին իրթիքեապ իթմէմ, վէ նիլէթ իթ-մէտիկիմ չէյիտէ թէլէվիլան միգաճըլ ի-տէրէք իճրա իլէմէմ. վազա շիմտի ան-լատըմ քի, պէնիմ արատըղմ առամ կէ-լիպ դուրթուլմուշ տուր. լաքին շիմտի սիլիտէ եօլունտա պըրազը վիրսէմ, կի-տիպ էօթէտէ պէրուտէ պօշպօղալըզ իտէրսինիլ, հիւքիլմէթին դուլաղընա տիւշէր, վէ պէլքի կիւնտիւզ կէօզիլլէ արգամըգտան առամ չըգարընը: գարարը եօգ, պիր գաչ սաաթ էյլէնէլիմ, վազըթ կէլսին, կիճէ եազլաշըն, օլ վէման հէք-սինիլի սէլամէթ պըրազըրըմ կիպի պիր չօգ մէզպուլտա պոլունմուշ տուր:

Ճէրիտէնին մէզքիւր « ինանըաճազ, վէ գապիլ տէյիլ տիր » լուղէթլի ճէվա-պընա պու գատարընը քեաֆի առտ ի-տէրէք, տիկէր ճէվապարը ճէվապըն տէ-ֆայի ախէրէ թէլը իտէր իսէքտէ, շու-նու տախի ունուլմանը սէօյլէմէյէ քի, տահա կէլէն կիւնլէր, նասըլ քի Գուրի-էտէն ալարապ պիլ տախի եազմըշ, վէ պիլգաթ եօլճուլարտան սահիհ իտուկի-նի թահգըզ իթմիշիլ տիր, թէքիլտա-ղընա իքի սաաթ մէսաֆէտէ պիր մա-հէլտէ, թիւրքիւն պիրիսի աթ իւզէ-

րինտէ վէ բիւր սիւս՝ օլտուղու, ֆա-
գաթ եալընը պուլունտուղու հալտէ,
10 գրթա արապա տէրունինտէ պուլուն-
նան 50 նէֆէր գատար եօլմուլարը տուր-
տուրմուլ, վէ տաւալ պաշընա 6 շար զու-
րուշ արորգտան սօնրա պրարգը վէրմիշտիր
ճէրիտէ Մանուլուն մէզքիւր ճիւ-
րաթընը իթիմատա շաեան կէօրէմէտիկի
հալտէ, աճէպա 119 նիւմէրօլու Ման-
զուլմէմիգտէքի Լէֆթէրին ճէսարէթինի
իհթիմալտէն աւտ իլէմի՝ մի տիր:

Օնուտա պիր թարաֆ իտէլիմ, պա-
գալմ մէզքիւր զագէթա շու աթիտէքի
Մուսանեա վուգուաթը դարիպէ վէ բիւր
տէհէթինի օգուտուղունտա, ինանըպ
իգնա վէ մահճուպ օլաճաֆ մը տըր:

— . . . Միւլէլիֆ

1866 Օգոստոս 10, Պուրսա:

Գալտըքի, օգոստոս 8 տէ, վէ կիւն-
տիւգիւն սաաթ 8 րատտէլէրինտէ, Մու-
տանեա պիր սաաթ մ. սաֆէտէ Եօլմ-
Ջիֆթիկի նամ մահէլտէ, պիր գաշ նէ-
ֆէր գապթիտէլէր տօրաշմագտա իքէն,
կէօրիւրէլէր պիր սանտալ գարաեա եա-
նաշըր, վէ տէրունինտէն իքի Արնաւուլու
իլէ պիրտէ տէլիգանը չըգարլար, վէ
պաշարլար օրալարտա կէպինիպ իքի թա-
րաֆա պաղընմաեա. գապթիտէլէր պուլուն-
լարըն իւզէրինէ կիտէրէք, « սիգ քիմ
սինիգ » տէյի սիւվալ իթտիքլէրինտէ,
մէրգուլար ճէվապ օլարագ, « պիլ սօ-
ղան ալմագ իչին պուրալարա կէլոիք,
պուլուպ ալըպ վէ իսթանպուլա կէօթիւ-
րէճէյիգ տէրլէր. վէ պատէհու թէգքէ-
րէլէրինի սիւալ իլէտիքլէրինտէ, գար-
շըլըգ աւտի քեաղըտար կէօթէրտէլէր-
րինտէն, գապթիտէլէր մէրգուլարըն էհ-
լի ֆէսատլարտան օլմալարը սօյլի զաննընա
գահիպ օլուրլար, վէ իւզիւնիւ տախի
պաղըրլար, վէ եանաշորըլար մահէլ-
լէ ինէրէք, սանտալարըն իչինի արա-
տըղլարընտա, իսայլիճէ պարուլթ, դուր-
շուն վէ սիւս՝ պուլուրլար, վէ պուլունն
իւզէրինէ մէրգուլարըն Մուտանեաեա
հիւքիւմէթ գօնաղընա կէօթիւրիւրլէր,
վէ միւտիր էֆէնտիլին հուգուրունա
չըգարլար. Միւտիր էֆէնտի պուլունարը
իսթինթագ իտէր վէ անլար քի խըր-
սըղ սըրլար, սաաթ 10 րատտէլէրինտէ
պուլունարը մահպէսէ աթտըրըր, վէ ա-
եաղլարընա գէնճիր վուրտուրուր, վէ
պօղաղարընա լալէ թագտըրըր, վէ
ֆէրտաղը կիւնիւ Պուրսաեա կէօնտէր-
մէք նիլէթինտէ պուլունուր (չիւնքի
ախշամ եագըն օլտուղունտան, կիճէ
կէօնտէրմէեէ ճէսարէթ իտէմէմիշտիր
տէնիլմէքտէ տիր). Օլ կիճէ սաաթ իւշ
պուլունղա գատար, միւտիր էֆէնտի
հիւքիւմէթ գօնաղընտա քէնտի միւսա-
ֆիրլէրի իլէ օթուրուր, վէ պատէհու
հէր քէս խանէսինէ կիտէր, վէ հիւքիւ-

մաթ գօնաղընտա եալընը պէշ նէֆէր
գապթիտէ իլէ պիրտէ միւտիր էֆէնտի-
նին հարէմ քէհէսար գալըր. Սրա-
տան պիր աղ վագըրթ կէշտիքտէ, եանի
սաաթ 5 րատտէլէրինտէ իքէն, հիւքիւ-
մաթ գօնաղը գապթիտէ իւզէրինտէ եա-
նան ֆանօս դըրըլըր, վէ գապթիտէն ի-
չէրի 8 արգատաշարը իլէ պէրապէր օլ-
տուղու հալտէ, Մանուլ նամ հայտուա-
պաշը կիրէր, վէ անիտէ 9 էլ պիրտէն
հապտեա սիւս՝ պօշարտըրլար, վէ « պըրէ
իսպիրօ նէլէտէսին » տէյի պաղըրըրլար.
վէ մէրգուլ մախի « Աման պէն եօղա-
րուտա մահպէստէյիմ, աեաղընտա բը-
րանկա, վէ պօղաղընտա տախի լալէ վար-
տըր » տէտիլինտէ, Մանուլ րէֆիգլէրի-
նէ « տէօրթ քիչի արգամտան կէլինիգ »
տէյի էմը իտէր. վէ պաշարը մէրաիվէն-
տէն եօղարը չըգմայա:

Մանուլ Եօղարտաքի գապթիտէլէրի
կէօրտիւքտէ, « գըմըրտա » նմայըն տէ-
յէրէք, մէրգուլման գապթիտէլէրտէն
իւզիւնիւ, եանի պիրիսինի պաշընտան,
վէ տիկէրլէրինի դարընլարընտան գուր-
շուն իլէ վուրարագ, անիտէ էօլտիւ-
րիւրլէր, վէ տիկէր իքի գապթիտէլէրի
տախի պըշագ իլէ վուրարագ, բէք աղըր
տէրէճէլէրտէ եարալարըր:

Պիչտրէ գապթիտէլէր քէնտիլէրինի
ճան հէվլի իլէ տիվանիսանէնին րէնճէ-
րէլէրինտէն աշաղը աթտըրլար, վէ ֆէնա
տէրէճէտէ եարալարըր:

Պու հալ իւզէրինէ Մանուլ էլինտէքի
պալթա իլէ մահպէստանէնին գարու-
սունու գըրար, վէ օրատա պուլունան
հարէմ քէհէսարնա, բրանկալարըն գին-
ճիր վէ լալէլէրի անաթթարլարըն նէ-
րէտէ օլտուղունու սիւալ իտէր, վէ խա-
պէր վէրմէտիկի թագտիրտէ, էօլէն գապ-
թիտէլէրին հալէրինէ տիւշար օլաճաղըն
խապէր վէրիւ. զէվալը քէհէա անաթ-
թարլարըն գահվէ օճաղընտա աթըրը օլ-
տուղունու խապէր վէրիւ, պուլունն իւ-
զէրինէ Մանուլ քէհէաեա բրանկալարը
աշտըրարաշ, արգատաշարըն տիշարը
չըգարըր, վէ հարէմ քէհէսարնա տախի
« կէլ սէնտէ շու գապթիտէլէրտէ արգատաշ
օլ » տէյէրէք, պիչարէյի տախի վու-
րուր, վէ անիտէ էօլտիւրիւպ երէ տիւ-
շիւրիւր. վէ հիւքիւմէթ գօնաղընտա ա-
ճէպա տահա պաշագ ատէմ վար մը տըր
տէյի արար, լաքին պուլաւագ. վէ պա-
տէհու մահպէստէ պուլունանլարըն
քեաֆֆէսինէ տախի իգին վէրիւ, վէ
« հայտուլինիգ իչինիգէ կիտինիգ » տէր, վէ
թապիաթ իլէ մահպէստէ քիմսէ գալմագ:

Պուլունտան տախի սօնրա մէրգուլմ շա-
ղը աշաղը հապուեա ինէր, վէ պաշար
իքի թարաֆա, իուսուսիլէ ըլըք կէօ-
րիւնէն էվէրէ սիւս՝ աթարագ, վէ սէր-
պէսթճէ « եաշա » Մանուլ, պուլ եիկիթ-
լէյի տախի իճրա իթտին » տէյի պաղը-
րարագ, եալընա ինէր, վէ օրատա օլան

կիւնտիւգքի արգատաշարըն սանտալը-
նը տախի պէրապէր ալարագ, գարատան
այըրըրլար, վէ շու արատա « միւտիրէ
սէլամ սէյլէյինիգ » տէտիքտէն սօնրա,
տէնիգ իւզէրինտէ բէք չօգ սիւս՝ շար ա-
թարագ, վէ թիւրքիլէր շաղըրարագ
գալըն եագատա վագը Արմուլթու տա-
ղընա չըգարլար:

Պու հալ սապահալարըն էրքէնտէն Պը-
րուսա վալիսի իսմայիլ բաշա հաղթիլէ-
րինին մալիւմի ալիլէրի օլտուղունտա, Մու-
տանեա վէ կէմէյիկ թարաֆլարընա
սէրիան բէք չօգ գապթիտէլէր վէ գըր
սէրտարլարըն սէվգ իթտիրտի, վէ իգմի-
տէ տախի թէլ վուրտուրարագ, օլ թա-
րաֆլարտաքի գըր սէրտարլարընա տա-
խի խապէր վէրտիրթտիքտէն պաշագ,
պու սապահա պէրապէրինտէ իսայլիճէ
գապթիտէլէր ալարագ, պիլգաթ քէնտի-
սի տախի, օլ թարաֆլարտա վագը տաղ-
լարա աղեմէթ իլէտի:

Ինշալահ շու գատար զայրէթ ու իգ-
տամաթ իւզէրինէ, շու աթըրար արթըգ
էլէ կէշէրլէր, վէ րահաթըր աճմէտէ հասըր
օլուր. զիւրա պու թարաֆ էհալիսի մէր-
գուլման հայտուլարըն գօրգուլարընտան
թաշրաճա իչէրինէ աւալա պագամամագ-
տա տըրլար:

Մանուլ վէ Լէֆթէր պաշագ թարիլէ
թուլթուլամաղըտան սօնրա, հայէն կէ-
թիւնէ շու գատար, վէ մէվթէն կէթիւ-
րէնէ պու. գատար փարա վէրիլէճէկի ի-
լանը իւզէրինէ, մուլթագ սուրէթտէ,
վէ աղ կիւն իչինտէ մէրգուլման հայ-
տուլարըն թուլթուլաճաղընա զիւտէ-
սիլլէ իւմիտվար պուլունմագտա իտիք ի-
սէտէ, մէզքիւր իւմիտիմիգ տախի պօշա
չըգմըշ տըր. չիւնքի թաշարարտա քէօյ-
լիւլէր զագէթա նէ իտուկին բէք աղ տէ-
ֆա իչիթմէքտէ օլտուղունտա պաշագ, հայ-
տուլարը վուրմաեա հալեա գօրգմագտա
իմիլլէր, չիւնքի պաշարընա բէք չօգ պէ-
լա կէլիլ օլտուղունտան, վէ հիւքիւ-
մէթի մահէլլիլէլէր թարաֆընտան իսէ
(էկէր սահիհ իսէ), րէսմէն քէօյլէրտէն
պիլէր իքիլէր քիչի ճէլպլէ, Պապը Ա-
լինին էմը ու ֆէրմանը, վէ իթա օլու-
նաճագ պախիչիլին թէէմինաթը ալէնէն
պէեան գըրընմաղընտան, քիմսէ ճէ-
սարէթ իտէմէյիպ, հէր քէս էլինէ քէլ
էվլէլ, հայտուլարը կէօրտիւքլէրի կի-
պի, գօրգուլարընտան նաշի, շանթալա-
լընտաքի բէյիլէր էթմէքլէրինի տախի
թէսլիմ իթմէքտէ իմիլլէր, իմաի պու-
լուսուս իւզէրինէ տախի, աճիգանէ
Պապը-ալինին խասսէթէն նաղարը տիգ-
գաթընը տալէթ իտէրիլ:

— Կիրիտ ճէգիլէսի իթթիլալը հագ-
գընտա, պու կիւնէրտէ, կիւեա սաա-
քիլի շահանէ իլէ գօրպալար պէյիլինտէ
միւտարէպէ վուգու պուլունը կիպի պիր
չօգ արաճիֆ շուու պուլունը իսէտէ, ի-
թիմատա շաեան շէյլէր օլմատըղը անլա-
շըլըշ տըր:

— Էվելթ, Էվելթ, վալիտե Արսէն, պիր կէնճ գրգ ալէյնիստէ չօգլար ֆէնտան սաբար, վէ չէօյլէ եաբար վէ պէօյլէ հարէքէթ իթտի տիյէրէք բէք չաբուգ մանեալար վիրմէքտէ իսէլէրտէ, պիր տէֆա սէպէպիւնիտէ սօրուպ անլամագտա տէյլտիրլէր. Էկէր պիր տէֆա սէպէպիւնի անլամալար, զէմմ ու թագպիհ իտէնէք եէրտէ անընամագլարընտա չիւբէնէ Եօգ տուր . . . Նիհայէթ կէլէլիմ քէնտի հիքեանէմէ, օն պէչ եաչընտա իքէն պէնտէքի հիւսն ու զարաֆէթ քէմալ մէրթէպէտէ իտի . . . Կիւնլէրտէ պիր կիւն պուլլունտուղում ֆապրիգանըն պաչ մէմուրունա պիր խուսուստա միւրաճաթ իթմէքլիլիմ իգթիլգա իթտիկիւնտէն իֆատէյի հալ նիյէթիյէ գալգըպ մէրգումուն օտաւընա կիթտիմ, մէրգում հագգըմը հագգ իթտիքտէն պաչգա, քէնտի թէքլիֆիւնի գապուլ իյլէտիկիմ սուրէթտէ, պէնի հիմայէ իյլէյնէկիւնի տախի պէեան իյլէտիկիյէ պէրապէր, պիրտէ պէնի գուճագլամանա չըգըչոր. Պէն թէպլիմ օլմագ իսթէմէտիմ . . . Օլ վագըթ մէրգում պանա, « մատամ քի սէն պէնիմ թէքլիֆիմի բէտտ իթմէքտէսին, պուլունտա սօնրա սէն պու ֆապրիգատա իչ պուլամանաճաղսըն, արթըգ սէնի պուլարտան գօվմամ իճապ իտէնէք տիր » տէտի :

— Օ՜ֆ, իսայի՛ն ատամ, — տէտի Արսէն խաթուն :

— Աղլանարագ հալամըն եանընա կիթտի, վէ քէյֆիյէթի հալի նագլ իթտիմ. տօղրուսու պիչարէ գատըն պէնի թէքք իթմէյիպ, պաչգա պիր եէրէ գօեանագընը վատ իլէ դայրէթ ու ճէսարէթլէր տախի վէրտի . . . Էվելթ, վէ հէմտէ վատիիւգրէ չալըչոր . . . Լաքին ֆապրիգալար տօլու օլտուգլարընտան, պիր եէր պուլապիլմէսի միւմքին օլամատը. Պու ալէմտէ ֆէնալըգ տէնիլէն չէյ եալընըգ կէլմէտիկիւնտէն, ագսի օլանագեա օլ կիւնլէրտէ հալամ խասթա տիւչտիւ, վէ Էվտէ պէչ վարապը գալմատը. օլ վագըթ պէն դայրէթ ու ճէսարէթի էլէ ալարագ, թէքքարալէն իչլէտիկիմ ֆապրիգալա կիթտիմ, վէ մէրգում մէմուրա իֆատէյի հալ իլէ բէճալար իյլէտիմ. Հալ պու քի հիչ պիր չէյն մուվաֆֆագ օլամատըմ. զիրա մէրգում, « տանա՛ ֆէնա օլաւըն, օ՛խ օլտուն, չիւնքի, քէնտի իգպալիւնի պիգաթ քէնտին բալիմալ իյլէտին, Էկէր սէն ագըլը օլա իտին, պէնիմ թէքլիֆիմի բէտտ իթմէգ իտին, վէ պէնտէ պէլքի սօնունտա սէնին իլէ Էվէնիւր իտիմ . . . » տէտի : Վալիտէ Արսէն, արթըգ նասըլ անլատաեըմ Եիգէ հալիմի զի . սէֆալէթ պաչըմըգ չէօքմիւչ օլուպ, պէն պօչտա գալմըչ իտիմ, վէ հալամ խասթա եաթմագտա օլուպ, մէրգում մէմուր իսէ պէնի գէվճէլիյէ ալմագըղա իւմիտ վէրմիչ օլտուղունտան . . . Պաչգա գըզլարըն թուլտուղլարը կօլու թուլտում, եանի մէքքիւր թէքլիֆի գապուլ իթտիմ :

— Էյ, սօնրա նիքեան թանթընա կիրմէքլիլի մէրգումա թէքլիֆ իթտի՛ն մի :

— Էվելթ, լաքին մէրգում պէնի իսթիւգանա ալտը, վէ ալթը ալտան սօնրա պիւլթիւն պիւլթիւն թէքք իթտի . . . Վէ իչթէ պէնտէ օլ վագըթ պաչալտըմ կէօզլէրիմտէն սէյլէր կիպի եաչար տէօքմէյէ . . . օլ

գատար կէօգ եաչարը տէօքտիւմքի, հէման մէմպալարը գուրուտուլար տիսէմ ճայիգ տիր . . . Պուլուն իւզէրիւնէ խասթա տիւչտիւմ . . . վէ ագըպէթքեար նասըլ քի հէր քէսին հէր չէյ իչին պիր թէսէլլի պուլմասը աւտէթտէն տիր . . . պէնտէ քէնտիմ իչին պիր թէսէլլի պուլտում . . . վէ չուրապը պուլրապը տէր իքէն, նիհայէթիւ Էմի Ֆիլէմօնա չաթտում. Վէ իչթէ չիմտի, պաչգալարտան կէօրտիկիւմ ֆէնալըգլարըն աճըլարըն օնտան չըգարըպ ախը ինթիգամ իթմէքտէյիմ . . . Պէն մէրգում իչին ատէթա պիր գալմ օլտում, — տէտի Բօգ-Բօնբօն դագապնաք պիր հէյնէթ իլէ. վէ պու արատա, վալիտէ Արսէնէ քէնտի թէքքէմէյի հալիւնի հիքեայէ իթմէսի ճիհէթլէ հիւսնի ճէմալիստէ թարի օլմուչ օլան էսէրի մանգուլիէթ մանվ օլտում :

— Պու ճիւմէ իլէ հագգընըգ վար տըր, — տէտի վալիտէ Արսէն թէֆէքքիւրէ տալաւադ : — Պիր պիչարէ գըզը ալտաթմագ . . . Թասանուպ վէ հիմայէ իտիճի՛սի քիմ օլանագ տըր : Ա՛հ, Էվելթ, բէք չօք տէֆա գուհուրա կէլէն ֆէնալըգլարա վէրիլէն սէպէպիլիւն սիգլին թարաֆընագտան տէյիլ տիր . . . վէ . . .

— Օ՜ . . . պագսանանընըգ, Նինի-Մուլէն կէլիւթ . . . — տէյի պաղըրտը Բօգ-Բօնբօն միյլէնի գատընը քէլամըն գաթ իտիպ, վէ եօուլն տիկէր թարաֆընտա մէրգումուն կէօրտիկիւնտէն օնա պագարագ, վէ, չու գատար էրքէն տիչարը չըգմարնա աճէպա սէպէպ . . . տէյէրէք : Աճէպա պէնտէն պիր չէյմի իսթէյնէք տիր : »

Վէ Բօգ-Բօնբօն տանա գիւտտէ հիճալը սուրէթտէ մանթօսունա սարըմանա պաչլաւալ :

Ֆիլհագըգա Ժագ-Տիւմուլէն (Նինի-Մուլէն) չաքգասը պիր գուլաղը իւզէրիւնէ զիւտտէնէ ինտիրիլմիչ օլտուղու, վէ պուլուն գըզարմըչ օլուպ, վէ կէօզլէրի աթէչ կիպի բարլամագտա պուլունտուղու հալտէ, արգասընտա պուլունտան պիր բալթօ-սագօսու չիչման վէ եուվարլագ գաթընը գաթաթմագտա, վէ մէքքիւր բալթօ-սագօսուն եան վէ կէնիչ ճէպլէրիւնէ էնտիրմիչ օլտուղու էլլէրիւնտէն պիրիսիլէ իսէ, աակէրլէրին թիւֆէնք թուլթտուղու թարգ ու հէյնէթտէ պիր պասթօն թուլթմագտա իտի :

Մէրգում չիւբէսիգ օլարագ միյվէնի խաթունու սիւալ իթմէք նիյէթիլէ տիւքքեանը էչիլիւն տօղրու իլէրուլէմէքտէ իքէն, պիրտէ Բօգ-Բօնբօն կէօրտիւ :

« Օ՜, մաչալլան, կէօզլէրիմիւն պէպէյի, պու գատար էրքէնիլէք նէտէ՛ն կէլա օլուեօր . . . անլաչըլտը, անլաչըլտը . . . պէն իսէ կէլիպ սէնին պաչընա սապանլաեըն տուալար օգուեանագտում : »

Վէ Նինի-Մուլէն գօլարընը աչարագ մէրգումէյէ տօղրու իլէրուլէտիկիւնտէն, մէրգում տախի կէրի չէքլիլի :

« Նէ՛ տիր . . . սէնի իսայի՛նէ Էվլատ սէնի . . . — տէտի րուհպան թարաֆտարը օլան միւլէլիֆ, — պէն սէնի պիր սապան վէ բէտէր մուհապէթիլիլէ գուճագլամագ իսթէյնիմտէ, սէնտէ պէնտէն գաչընաւըն հա՛ :

— Պէն վագաա բէտէրանէ պիր մուհապէթի գապուլ իտէրիմ, լաքին տէյիլ սէնտէն, իլա Ֆիլէմօնտան գապուլ իտէրիմ . . . Տիւնքի կիւն մէրգում թարաֆընտան պիր մէքթուպ իլէ պիր քիւչիւք ֆըչը իւզիւմ իլէլի, վէ իքի թանէ գագ, վէ պիր թէսթի թաթաֆիա անպէրեասը, վէ պիր թանէ տախի երլան պալըղը ալտըմ, Էյ, նէ տէրսին, պէնիմ հէտիլէր թօհաֆ նէվիստէն տէյիլլէ՛րմի : Բաթաֆիա անպէրեասընը սագլաւալտըմ. լաքին տիկէրլէրինի գարը գօճա օլան պիր չիֆթ աչգպագ կէօկէրլին իլէ տէյիչթիրտիմ, վէ մէքքիւր կէօկէրլինիլէրի Ֆիլէմօնուն օտաւընա գօլտում, տօղրուսու բէք կիւզէլ պիր կէօկէրլինիլէք օլտու : Պուլունտանտա սարֆը նագար, Էա՛նու, իչիթտի՛ն մի, պէնիմ գօճաճըզաղըմ հիւրմէթլու ֆամիլեասընտան, մուզիգաճա « պասսօ » բէրտէսի, վէ գօրէնթարիսթօն, վէ բօրթօփօա էօյրէնմէք, վէ մէքքիւր հիւնէրլէրին սայէսինտէ մէճիլալէրէ կիրէրէք գըզլարըն մէյլ ու մուհապէթլէրինի ճէլպ իթմէք, վէ . . . Էվէնմէք վէսիլէսիլլէ եէտի եիւզ թանէնիք ֆրանգ գօրաւարդտան սօնրա կէլմէքտէ տիր . . . նա՛սըլ իլի տէյի՛րմի . . .

— Իմտի պէօյլէ օլտուգտա էլմա՛ւըմ, պիգ սէնին իլէ չու թաթաֆիանըն չէչսինէ պագաւալը, վէ գէվգ ու սէֆա իթմէլիլի, վարսըն Ֆիլէմօնտա եէտի եիւզ ֆրանգ իլէ կէլմէքտէ օլտուն : »

Նինի-Մուլէն պուլուն սէօյլէտիկիլլէ պէրապէր, եէլէյինին ճէպլէրինի տէօյմէյէ պաչլաւալը, վէ ճէպլէրինտէն չըգան փարա սէսլէրի իւզէրիւնէ, « մատմագէլ, պիլիլմիսիւնիգ պէն նի՛չին կէլտիմ, հա՛, ուղաթմա, Էկէր մէմուլն օլուր իսէն, պու կիւն սէն պէնտէսին, եարընտա պէնտէսին, վէ հաթթա եարըն տէյիլ օլ պիր կիւն տախի պէնտէսին անլատը՛ն մը չիմտի, պու փարալարը եէմէլի, պիլթիլմէլի, վէ սէֆա՛ ու ճիւմպիւլ իթմէլիլի . . .

— Էկէր կիւնանըգ սուրէթտէ, վէ բէտէր ու Էվլատ մագամընտա կիւզէլ կիւզէլ էյլէնէնէք իսէք բէք ալա :

— Օլ պապտէ թէէնսիւֆ իթմէյինիգ, պէն սիգլին իչին պապալըգ, տէտէլիք, պէօյիւք տէտէլիք, վէլ հասըլ սիլսիլէնիգ թարաֆընտան վէքիլիք իտէրիմ . . . Կէլէլիմ եաբաճաղըմը ճիւմպիւլլէրէ, կէզմէլի, սապան թաամընը իթմէլի, սէյրանկեանլարա կիթմէլի, պալօ գըեաֆէթլէրինէ կիլմէլի, վէ ալալամ թաամընը իթմէլիլի, նա՛սըլ, պէյնտիւնի՛գ մի :

Մանղումէնին 121 ինճի նիւսիսինտէ տէրճ իտիլէն 2 ինճի սահիֆէ Սէրսէրինին իլք սիւթ ունու սօնունտա, պօն ճիւմլէտէքի ճէվապ, — Խալլը, մօնսիէօ, — օլմայըպ, — Խալլը, մատմագէլ, — օլաճագ տրի :

ՍԱՀԻՊ ԱԱԶԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ԼԷՎԱՆՔ ՀԵՐԱԼՏԸՆ ԹԱՊԻԱԼԵՍԻՍԵԹԷ
ՓԵՑ-ՕՂԻՏԱ ՏՕՂՈՒ ԵՕԼԵԱ, ՅՕԹՕԻՐԱՅ ԱԶՏԱԼԼԷ
ԳՐԱԶԵՐԼԷՐ ԳԱՐԵՐԵԱՅ ՆԻՏԵՐՕ 519 :